

نگاهی به جلیقه های موجود در موزه ی پوشاک سلطنتی:

تاریخچه جلیقه:

تاریخچه جلیقه به گذشته های خیلی دور بازمی گردد و استفاده از آن در مناطق مختلف جهان به خصوص در لباسهای سنتی مربوط به اقوام مختلف ساکن در قلمرو کشورهای اسلامی و اروپای شرقی مرسوم بوده است، جلیقه یکی از اصیل ترین پوشش های ایرانیان محسوب می شود که دارای تنوع زیادی در بین اقوام مختلف ساکن در گوشه و کنار ایران زمین می باشد، تنوع اقلیمی ایران زمین باعث شده که این جلیقه ها در هر کدام از استانها شکل خاص خود را داشته باشد، مواد تشکیل دهنده و همچنین نوع هنرهایی که روی هر کدام از آنها استفاده شده نشان از تنوع جغرافیایی و فرهنگی ایران می دهد. به نظر می آید جلیقه از قرن هفدهم

در تعریف جلیقه می توان گفت: جلیقه یک لباس بدون آستین است که بالاتنه را پوشش می دهد. به نظر می آید جلیقه از قرن هفدهم از ایران به انگلستان انتقال پیدا کرده و از آنجا به سایر نقاط جهان منتقل شده است اولین استفاده از کلمه " جلیقه " در اروپا را به پادشاه چارلز دوم نسبت می دهند که تاکید زیادی بر پوشیدن جلیقه در هیات های محاکمه داشت اما جلیقه وقتی عمومی تر شد که شاه چارلز دوم پادشاه انگلیس جلیقه های ابریشمی با رنگ روشن پوشید و این نوع لباس پوشیدنش مورد توجه عموم قرار گرفت. چارلز دوم ایده ی جلیقه را از مسافر انگلیسی رابرت شرلی (۱۵۸۱-۱۶۲۸) گرفت، که خود او آن را از دربار شاه عباس در ایران عاریه گرفته بود. (۱۵۷۱-۱۶۲۹)

در واقعیت جلیقه در ابتدا کُتی بلند بود، که بعدها زمانی که دنیای طراحی لباس و مد کت کوتاه تری نیاز داشت، تبدیل به جلیقه ی کمری امروزی شد.

در ۷ اکتبر سال ۱۶۶۶، پادشاه چارلز دوم انگلیس تصمیم گرفت این سبک لباس پوشیدن را وارد بازار مد و لباس زنان و مردان انگلستان کند. مشاورش دیانا د مارلی از این پیشنهاد استقبال می‌کند و این تصمیم را مقابله با مدی می‌داند که از فرانسه وارد کشور شده بود، بنابراین اغلب تاریخ نویسان معتقدند این لباس بدون آستین توسط شاه چارلز دوم رواج یافته است.

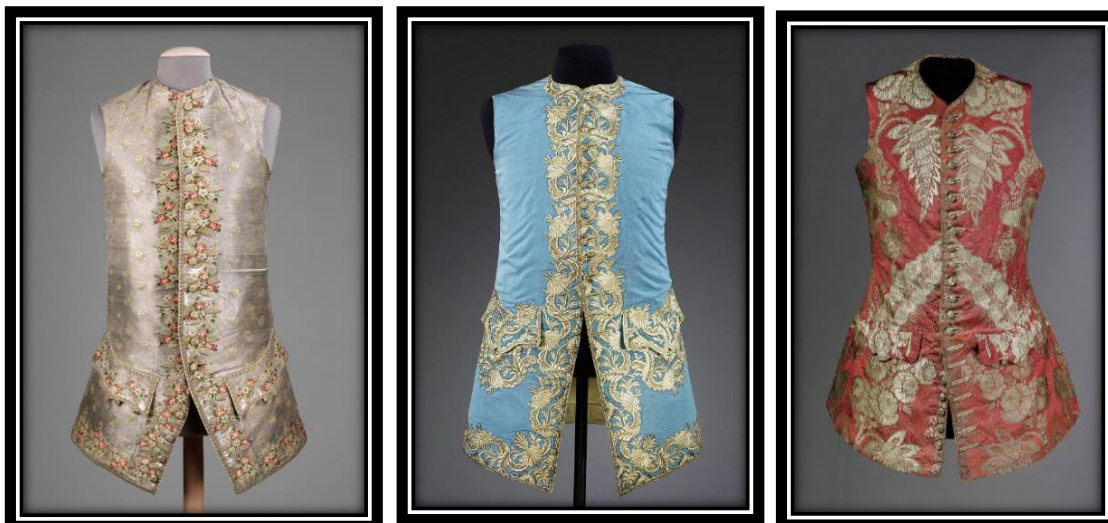
در طول سده‌های ۱۷ و ۱۸، مردان اغلب جلیقه‌های زیبا و رنگی روشن می‌پوشیدند. این مد پایش را از انگلستان فراتر گذاشت و به‌خصوص در فرانسه بسیار محبوب شد. شاهزاده آلبرت، همسر ملکه ویکتوریا، اگرچه در اوایل سلطنت خود از محبوبیت برخوردار نبود، اما مردان، سبک لباس پوشیدن او را دنبال می‌کردند. او برای اینکه چهارشانه و کمر باریک‌تر به نظر برسد ژلیه می‌پوشید.

اما در حقیقت جلیقه‌ها وقتی محبوب شدند که استفاده از ساعت بین مردان رواج یافت، قبل از محبوب شدن ساعت‌های مچی، آقایان ساعت‌های جیبی خود را در جیب جلیقه جلو نگه می‌داشتند و ساعت را روی یک زنجیره ساعت از سوراخ دکمه رد می‌کردند.

طی قرن‌های هفدهم و هجدهم میلادی، جلیقه‌های روشن و رنگی بیشتر توسط مردان پوشیده می‌شد. در ادامه‌ی سده هجدهم بود که قسمت بلند جلیقه که به شکل دامن بود حذف گردید و جلیقه به آن شکلی که امروزه می‌بینیم به وجود آمد.

از لحاظ ظرافت و زیبایی جلیقه، از پارچه‌های کار شده برای جاهایی که در دیدرس هستند استفاده بیشتری می‌شد، اما در بخش‌هایی از جلیقه که دیده نمی‌شد از پارچه‌های ارزان‌تری مثل لینن و پشم استفاده می‌شد.

در مراسم و مجالس بسیار رسمی، جلیقه فاخری که زیر کت پوشیده می‌شد نشان از شان بالای اجتماعی فرد استفاده‌کننده داشت، از آنجایی که جهت تزئین از فلزات و مهره‌های گرانبها در جلیقه‌ها استفاده می‌شد، دوخت سختی داشت و بهای تولید آن بالا بود به همین دلیل جلیقه‌ها را می‌توان جزء لباس‌های گران و لوکس دسته‌بندی کرد.

در موزه ی پوشاک سلطنتی مجموعه ی فرهنگی تاریخی سعدآباد تعدادی جلیقه مربوط به اواخر دوره ی قاجار در معرض نمایش می باشند، در پژوهش انجام شده به بررسی دو نمونه از نمونه های فاخر و پرکار آن پرداخته شده است.

جلیقه ی شماره ی یک:

این جلیقه از پارچه ی مخمل زرشکی رنگ دوخته شده است داخل آن با پارچه ی ساتن آستری قرمز رنگ، آستر کشی شده است، و در قسمت جلوی آن در هر دو طرف به صورت قرینه دوخته های تزئینی به شکل اشک و گل های سه پر با نخ ابریشمین و گلابتون زرین دیده می شود که در تمام حاشیه ی لباس در قسمت جلو و پشت لباس تکرار شده اند.

ضمناً گلدوزی به شکل گلدان به همراه چند شاخه گل با همان تکنیکهای دوخت و رنگهای مشابه در قسمت پشت جلیقه دیده می شود که زیبایی دو چندان آن به آن داده است، علاوه بر آنکه معمولاً پشت جلیقه ها را از پارچه های ساده تر انتخاب می کردند و بخش کار شده ی پر زرق و برق مختص جلوی کار بود که در هنگام

پوشیدن کت هم قابل دیدن باشد دو نمونه ی موجود در موزه ی پوشاک سلطنتی هر دو در قسمت پشت لباس دارای سوزندوزیهای فاخری می باشند. ابعاد جلیقه ی مورد نظر نشان می دهد که متعلق به دختر خانمی نوجوان بوده است. قدمت این جلیقه به اواخر دوره ی قاجار می رسد.

جلیقه ی شماره ی ۲:

این جلیقه از پارچه ی مخمل قرمز رنگ دوخته شده است و داخل آن با پارچه ی ساتن آستری قرمز رنگ آستر کشی شده است، نوع دوختههای استفاده شده در این لباس از نوع پر کار می باشد در هر دو قسمت پشت و جلوی جلیقه با استفاده از قیطان گلابتون دار از نوع زرین به صورت قرینه نقوش بسیار زیبایی خلق شده است که در زیر مجموعه ی نقوش گل و گیاه قرار می گیرد، این نقوش سر تا سر جلیقه را پوشانده اند.

ابعاد جلیقه حاکی از آن است که استفاده کننده ی آن یک دختر خانم نوجوان بوده و قدمت آن به اواخر دوره ی قاجار می رسد، متریال استفاده شده در لباس (پارچه ی مخمل و استفاده از قیطان گلابتون دار) نشان می دهد که شخص استفاده کننده دارای رتبه ی اجتماعی بالایی بوده است. این جلیقه در گالری دوم موزه ی پوشاک سلطنتی در بخش آثار مربوط به دوره ی قاجار در معرض نمایش می باشد.

منابع: نت- مشاهده ی نمونه ی موجود در موزه و مطالعه ی میدانی

گردآوری و پژوهش: مریم گل بابا- آبان ماه ۹۹

عکس: صدیقه صمدی

